

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ต้องการขจัดปัญหาการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอยของชุมชนบนพื้นที่สูง และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 1,500 บาท ทำให้โครงการหลวงถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ.2512 เพื่อค้นคว้าวิจัยหาพันธุ์พืชเมืองหนาวที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศทางภาคเหนือของประเทศไทย นับจากนั้นเป็นต้นมา ไร่ฝิ่นตามคอยสูงแปรสภาพเป็น ไร่ชา กาแฟ แปลงสตอเบอรี่ พืช แปลงผัก ตลอดจนพืชเมืองหนาวอื่นๆ ความสำเร็จนี้เกิดขึ้นจากการร่วมมือของหน่วยงานหลายฝ่ายทั้งในและต่างประเทศ ในปัจจุบันพื้นที่สูงของประเทศไทยสามารถปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวได้หลายชนิด ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคที่มั่นใจในความสด สะอาด ปลอดภัย เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เลิกการปลูกฝิ่นและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา จากการค้นคว้าทดลองของโครงการหลวงทั้ง 38 แห่ง โครงการหลวงได้พัฒนาและสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณค่ามากมาย เป็นฐานการเรียนรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากประเทศต่างๆ และยังได้ขยายผลความสำเร็จนี้ไปยังพื้นที่สูงอื่นๆ ของประเทศ รวมไปถึงพื้นที่สูงในต่างประเทศผ่านความร่วมมือทางวิชาการกับนานาชาติ อันเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาทดแทนการปลูกพืชเสพติดและการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ

ในช่วงต้นปี พ.ศ.2552 มูลนิธิโครงการหลวง และสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดแห่งชาติลาว และสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ประจำ สปป.ลาว (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) จึงได้ร่วมกันดำเนินโครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการประจำปี พ.ศ.2552 จากกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อให้ชุมชนที่อดีตเคยปลูกพืชเสพติดได้รับการพัฒนาโดยอาศัยฐานความรู้ที่เหมาะสมจากองค์ความรู้โครงการหลวง พัฒนาอาชีพให้มีรายได้ทดแทนการปลูกพืชเสพติด มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องพึ่งพาการปลูกฝิ่น รวมทั้งมีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ร่วม โครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว กำหนดพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย 2 แห่ง คือ บ้านนาแสนคำและบ้านห้วยอ่อน เพื่อดำเนินโครงการนำร่องก่อนจะขยายผลไปยังพื้นที่อื่นของ สปป.ลาวต่อไป โดยหมู่บ้านดังกล่าวจะได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 5 แผนงาน คือ การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การเพิ่มผลผลิตพืชและสัตว์เพื่อสร้างรายได้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาบุคลากรของ สปป.ลาว และการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการ และโครงการหลวงได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้วยการฝึกอบรมเรื่องการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รวมถึง การสนับสนุนกล้าไม้ผล โครงการหลวงพันธุ์ดี การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชผักและผลไม้ในแปลงของเกษตรกร และการติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรจากผู้เชี่ยวชาญของ โครงการหลวงแต่ละด้านในพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรที่แขวงอุดมไซ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลลาวเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งจัดฝึกอบรมเรื่องการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดจากอินทรีย์วัตถุ และการทำสารสกัดชีวภาพเพื่อควบคุมโรคและแมลง พร้อมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีโครงการหลวงที่จำเป็นในเรื่องต่างๆ

ปัจจุบันเกษตรกรบ้านนาแสนคำสามารถเพาะปลูกและดูแลพืช โดยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้โครงการหลวงได้ในระดับหนึ่ง สามารถผลิตพืชผักเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนและยังสามารถนำผลผลิตไปขายในตลาดในตัวอำเภอสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากผลผลิตมีคุณภาพดี และปลอดภัย จนมีลูกค้ามาขอซื้อผลผลิตถึงในแปลงเลยทีเดียว นอกจากนี้ อีกไม่นานจะมีผลผลิตจากไม้ผลเมืองหนาว เช่น องุ่น พืช และมะม่วงนวลคำ เป็นรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 2553)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงเกิดความสนใจศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตและการตลาดผักปลอดสารพิษบ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไซ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยศึกษาสภาพการปลูกและการตลาดผักปลอดสารพิษของเกษตรกร มีระบบการผลิตอย่างไร สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษ และผลสำเร็จที่ได้รับและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ ปัญหาและอุปสรรค สภาพการผลิตผักปลอดสารพิษ ข้อค้นพบจะมีประโยชน์อย่างมากในการนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา การเกษตร ทางด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ หน่วยงานต่างๆ และเกษตรกรผู้สนใจ รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของโครงการให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรและเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำกรเกษตร และการปลูกผักปลอดสารพิษของเกษตรกร บ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไชย แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิต และการตลาดผักปลอดสารพิษ
3. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคสภาพการผลิต และการตลาดปลอดสารพิษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบลักษณะการผลิตผักปลอดสารพิษ กระบวนการผลิตของเกษตรกร รวมถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้กับเกษตรกรให้เหมาะสมกับพื้นที่อื่นๆ และสนับสนุนให้เกษตรกรผู้ที่สนใจหันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเพิ่มมากขึ้น อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อจะส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิต และการตลาดผักปลอดสารพิษ

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่

ในการศึกษาจะใช้พื้นที่หมู่บ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไชย แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากได้มีโครงการความร่วมมือทางวิชาการ ไทย-ลาว เพื่อประยุกต์ใช้องค์ความรู้โครงการหลวงในการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่บ้านนาแสนคำ

ขอบเขตประชากร

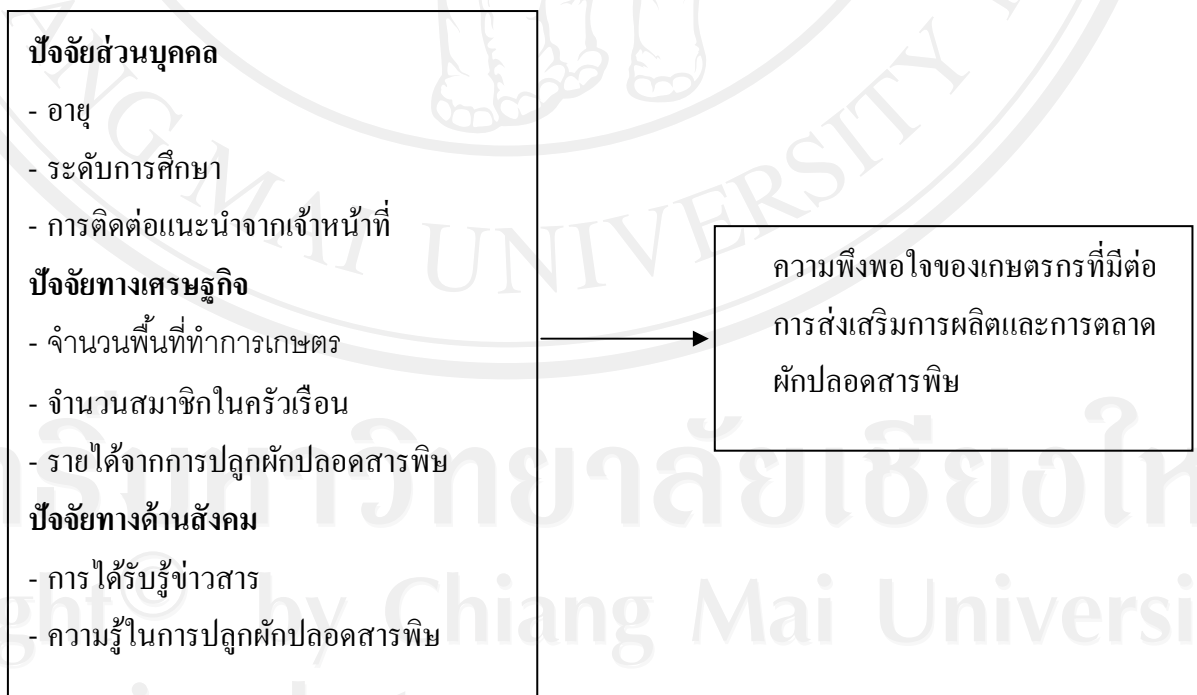
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เข้าร่วมโครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว หมู่บ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไชย แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวนทั้งสิ้น 75 ราย

ขอบเขตของเนื้อหา

- ศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ศึกษาถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ทั้งหมดต่อปีของครัวเรือน ภาวะหนี้สินการ ผักอบรม พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงาน อาชีพ ประสบการณ์ เป็นต้น
- ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชปลอดสารพิษ ได้แก่ ความหมายของผักปลอด สารพิษ พื้นที่ที่ใช้ปลูก ดินที่เหมาะสมในการปลูก เป็นต้น
- ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดสารพิษในพื้นที่โครงการ ได้แก่ ความ พึงพอใจในด้านการจัดการ โครงการ ความพึงพอใจในด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของ โครงการ และความพึงพอใจในด้านการตลาดผลผลิตผักปลอดสารพิษ เป็นต้น
- ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรผลิตผักปลอดสารพิษ ได้แก่ปัญหาที่ สำคัญในการปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1: กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์

ผักปลอดสารพิษ หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

ความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตและการตลาดผักปลอดสารพิษ อาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ

โครงการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ หมายถึง โครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อแก้ไขปัญหาความอยากจนของเกษตรกรหลังยุคการปลูกฝิ่น หมู่บ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไชย แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โครงการความร่วมมือทางวิชาการ ไทย-ลาว ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิโครงการหลวง

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิโครงการหลวง หมู่บ้านนาแสนคำ อำเภอเมืองไชย แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีจำนวนผู้ปลูกผักปลอดสารพิษทั้งหมด 75 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 75 ครัวเรือน